

Урысые Федерацием и Президент и Указ

Урысые Федерацием икъралыгъо тын фэгъэшъошэгъэным ехылагъ

Наукэм, егъэджэн Иофым альтэныкьоклэ гъэхъагъэхэр зэришлыгъэхэм, Iэпэлэсэныгъэшхо зыхэлъ специалистхэм якъэгъэхъабырын илахышхо зэрэхишыхэрэм афэшл щытхъуцлэу «Урысые Федерацием иапшгъэрэ еджаплэ изаслуженнэ Иофышл» зыфиорэр Маркова Светланаэ Петр ыпхъум — апшгъэрэ сэнэхъат гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ федеральнэ къралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къралыгъо университетым» ипрофессор фэгъэшъошэгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президентэу В. ПУТИН
Москва, Кремль
чъэпыогъум и 14, 2012-рэ илъэс
N 1358

АР-м и Лышхъхэ и Указ

Адыгэ Республикэм и Официальнэ лыклогу Краснодар краим иадминистрације ипащэ дэжэ щылаштым ехылагъ

Адыгэ Республикэм и Конституције ия 78-рэ статья иподпунктэу «ф»-м тегъэпсыхъагъэу унашъо сэшлэ:

1. Трахъо Тимур Энвер ыкьор Адыгэ Республикэм и Официальнэ лыклогу Краснодар краим иадминистрације ипащэ дэжэ щылаштын гъэнэфэгъэнэу.

2. Зыкълтхэхэрэ мафэм шыублагъэу мы Указым клуачлэ илэу мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхэу ТХЪАКЛУЩЫНЭ Аслъан къ. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 23-рэ, 2012-рэ илъэс
N 201

Проектым тегушылагъэх

Къушхъхэхэм лыжэклэ къащычхыхъэгъэным фытегъэпсыхъэгъэ гъэпсэфыплэу «Лэгъо-Накъэ» ипроект игъэцкълэн зэрэклорэм тегушылэнхэм пае Адыгеим и Лышхъхэу Тхъаклушынэ Аслъан зэлуклэгъу адырилагъ ООО-у «Инвест ТУР Сервис» зыфиорэм игенеральнэ директорэу Хъагъур Алий, АР-м и Премьер-министрэу туризмэм зегъэушъомбгъугъэным илофыгъохэмклэ игуадзэу Владимир Петровым, АР-м экономикэ хэхъоныгъэмклэ ыкли сатыумклэ иминистрэу Лыхъэс Махмудэ.

Хъагъур Алий республикэм и Лышхъхэу кыфилогатэ ежэ икомпание гъусэныгъэ пытэ хэлъэу ОАО-у «Темыр Кавказым игъэпсэфыплэхэр», ЗАО-у «Росижиниринг» ыкли ООО-у «Апэрэ къушхъхэ псэолъэшл компаниер» зыфиохэрэм зэрадэлажэрэм фэгъэхъыгъэу. Адыгеим а проектымклэ зэзэгъыныгъэ щызэдашыным илофыгъохэр ары анахъэу аналэ ахэм зытырагъэтырэр. Инвестиционнэ компанием ипащэ зэрэхигъэунэфыкыгъэмклэ, проекту «Лэгъо-Накъэ» сомэ миллиарди 2-м кышцегъэ-

жъагъэу миллиарди 3-м нэсэу кыхилхъхъаным фэхъазыр.

Республикэм и Лышхъхэу туризмэм илофыгъохэмклэ АР-м и Премьер-министрэу игуадзэ пшгъэрылъ фишлыгъ Темыр Кавказым итурккластер тегъэпсыхъагъэу гъэпсэфыплэ зэфэшхъафэу ашлыштхэм япхыгъэ ифотхъабзэхэр нахъышлоу гъэцкълэгъэнхэмклэ федеральнэ программэ гуадзэм Адыгеир зэрэхэлъжэштхэм нахъ чаныгъэ хилхъанэу. Анахъэу ар зыфэгъэхъыгъэр проекту «Лэгъо-Накъэ» игъэцкълэнклэ федеральнэ мылкъур плалъэу къазлэлагъэхъащтырэр ар зыфэди-зыштхыр.

Зэлуклэгъум илэхъан зэрэхэгъэунэфыкыгъэмклэ, туркклас-терым хэлэжъэным Адыгеир пстэуми анахъ фэхъазырэу специалистхэм альтытагъ. Тхъаклушынэ Аслъан кызырилуагъэмклэ, гъэпсэфыплэм ипроект нахъ дэгъоу гъэцкълэгъэнымклэ а зигугъу къашлыгъэ лъэныкьори нахъ шлуагъэ хэлъэу кызыфэгъэ-федэгъэн фае. Зэлуклэгъум нэмыкълэ илофыгъохэм иштэгъушыла-гъэх.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхэу ипресс-къулыкъу

АР-м и Лышхъхэу Тхъаклушынэ Аслъан венгерскэ компаниеу «Гупчэ-европейскэ, инвестиционнэ-консалтингэв фирмэу Аквинкум Интернационал» зыфиорэм ипащэу Сурош Аттила ыкли Ингушетием иполномочнэ лыклогу Ростов хэкум щылэ Магомед Дарсиговым тыгъуасэ алукагъ. Мы компанием Адыгеим иэкономикэ инвестициехэр кыхилхъанхэм, ащклэ лъэныкьохэр зэрэздэлэжэштхэм атегушылагъэх.

Псэолъаклэхэм ахагъэхъошт

Ифотхъабзэм хэлэжъагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, республикэм финансхэмклэ иминистрэу Долэ Долэтбый, экономикэ хэхъоныгъэхэмклэ ыкли сатыумклэ Министрствэм ипащэу Лыхъэс Махмуд.

— Республикэм иэкономикэ хэхъоныгъэхэр езыхъэшлышт, социальнэ илофыгъохэм язэшлохын фэлэжэшт инвестиционнэ проектхэр, программэхэр тишы-клагъэх, — кылуагъ Тхъаклушынэ Аслъан хъаклэхэм закыфигъаззэ. — Инвесторэу Адыгеим къеблагъэхэрэм ифадэтшлэным, гушылэу ттыгъэр къэдгъэштыпкъэжыным,

бгъуитлэми шлуагъэ кытфэ-зыхышт проектхэр щылэныгъэм шыпхырытшыным сыдигъуи тыфэхъазыр. Ау инвесторэу республикэм кыхъагъэми ар кыгурылон, шапхъэу щылэхэм адиштэу ипшгъэрылхэр ыгъэцкълэнхэ фае. Тэ талъэныкьоклэ административнэ пэрыохухэр щылаштхэп, ифыр нахъ псынклэу егъэжъагъэ зэрэхъуштхэм тыпылгышт.

Сурош Аттила кызырилуагъэмклэ, зиптэу компаниер псэолъэшлыным нахъ фэгъэзагъ, ау нэмыкълэу зэшлуиыхэрри маклэп. Iэкълэ къралхэм ямызакъоу, Урысыем ишъолъыр зэфэшхъафхэми иф ащешлэ,

еврэ миллион пчъагъэ инвестициеу ахелхъхэ. Непэ Адыгеим дэлэжъэнхэм зэрэфэхъазырхэри пащэм кылуагъ, проект зэфэшхъафхэр кыгъэлыгъуагъэх.

Республикэм ищыкълэгъэ псэолъаклэхэм яшлын епхыгъэу мыщ дэжъым АР-м и Лышхъхэу гухэлъ гъэнэфагъэхэр кырилотыкыгъэх. Инвестиционнэ проектэу бгъуитлэми къагъэхъазырхэрэм джыри зэ ахэплэжъынхэшт, анахъ мэхъанэшхо зилэхэр къахъахынхэу зэдаштагъ, иф зэрэздашлэшт шылкълэхэр агъэнэфагъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.
Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Иофшлэнхэр лъагъэклуатэх

Адыгэ Республикэм и Лышхъхэу Тхъаклушынэ Аслъан гъэцкълэжынынхэр зыщыклорэ республикэ стадионым тыгъуасэ шылагъ. Непэрэ мафэхэм яхъулэу ифхэм язытэ зыфэдэм, зэшлуахын альтэныгъэм, федеральнэ гупчэм кытлупшырэ ахъщэр зэрагъэфедэрэм зашгъэгъозагъ, псэолъэшлхэм гушылэгъу афэхъугъ. Лышхъхэм игъусагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, республикэм физическэ культурэмклэ ыкли спорттымклэ и Комитет итхъаматэу Хъасанэкъо Мурат, нэмыкълэхэри.

Джырэ уахътэ ашырэ къо-хъэплэ трибунэр зынагъэсыгъэм, футбол ешланлэр, кызы-щачхыхъащт гъогухэр, къоклы-плэ трибунэр, нэмыкълэхэр зэрэзэтырагъэпсыхъагъэхэм республикэм ипащэ зашгъэгъозагъ, ылэгъугъэм осэшлу фишлыгъ.

— Республикэ стадионым изэтэгъэпсыхъан зыщытыухын фэе плалъэу дгъэнэфагъэм диштэу типшгъэрылхэр тэгъэцкълэх, — кылуагъ Тхъаклушынэ Аслъан. — Джырэ уахътэм ехъулэу псэолъэшлхэм зэшлуахын альтэныгъэр бэ. Къо-хъэплэ

трибунэм ишлын мы илъэсыр имыкълэу тыухышт. Кыблэ ыкли темыр трибунэхэм ягъэпсын кыхъащт илъэсым тыфэжэшт. Аужырэ шапхъэхэм адиштэрэ спорт псэуалъэ республикэм илэ зэрэхъуштхэм щэч хэлъэп.

АР-м и Лышхъхэу кызырэхигъэшыгъэмклэ, спортсменхэр кызышыуцунхэ ыкли зышгъэпсэфын альтэныгъэ хъакълэи ашлын гухэлъ щыл, теннис кортхэм язэтэгъэпсыхъан джырэблагъэ аухышт. Стадионым псэолъабэ зэрэпхыгъэщтыр кыдалыгътэзэ, котельнэр

иклэрыклэу зэрагъэцкълэжырэ республикэм ипащэ кылуагъ.

Стадионым ишлын ыкли игъэцкълэжынын зэкълэмклэ сомэ миллион 750-рэ фэдиз зэрэпэлухъащтыр кыхигъэшыгъагъ псэолъэшл Иофшлэнхэм афэгъэзэгъэ фирмэу «Марк Сервис» зыфиорэм ипащэу Цуекъо Мурат. Федеральнэ гупчэм кытлупшырэ даклоу республикэм ибюджет ахъщи ащ пэлугъэхъащт. Зэрагъэнэфагъэмклэ, 2012-рэ илъэсым телытагъэу сомэ миллиони 185-рэ къалэ-клэхъащт, ащ инахыбэр зыщыклагъэм пэлугъэхъагъэх.

— Федеральнэ ыкли республикэ бюджетхэм яшлуагъэклэ социальнэ мэхъанэ зилэ псэуалъэхэу непэ Адыгеим щытлэхэрэр зындгъэсыгъэхэр, гъэхъагъэу ыкли щыклагъэу щылэхэр тинэплэгъу идгъэжы-хэрэп. Непэ слъэгъугъэм инэу сигъэрэзагъ, ащклэ псэолъэшлхэм сафэраз, — кылуагъ Тхъаклушынэ Аслъан.

(Тикорр.).

Профессорхэм къахэхъуагъ

Набэкъо Заурбий (зэкӀэ зэреджэхэрэр Заур) Исмахи-лэ ыкъом бэмышӀэу профессорыцӀэ кыфагъэшъошагъ. Ар зышӀэхэрэр зэкӀэ цӀэ лъапӀэу кыфа-усыгъэм фэшӀ фэгъушӀуагъэх, тапэ-кӀи гъэхъэгъаӀэхэр ышӀынхъу фэлъэ-луагъэх.

Набэкъо Заур Шэуджэн районым ит къуаджэу Мамхыгъэ 1942-рэ илъэсым кышчы-хъугъ. Къоджэ гурыт еджапӀэм 1957-рэ илъэ-

сым я 7-рэ классыр кы-зыщехым, къалэу Мые-кыуапэ дэтыгъэ мэкъу-мэщ техникумым ветеринар сэнэхьатым зыщыфигъэсагъ. Ащ ыуж Къэбэртгэ-Бэлъ-кыар къэралыгъо универ-ситетым зоотехник хъу-гъэу кычӀэкыгъ. Красно-гвардейскэ районым иты-гъэ колхозэу «Дружба» зы-филоштыгъэм зоотехник шхъалэу ИофшӀэныр шы-ригъэжъагъ. Ащ икӀи Все-союзнэ мэкъу-мэщ акаде-миеу Тимирязевым ыцӀэ зыхьырэм иаспирантурэ чӀэхьагъ. Ащ кышчыхи-хыгъ кафедрэу мэкъу-мэщ былымхэм ягенетикэр ахэм яхъунрэ нахъ куоу зэзыгъашӀэхэ зышӀоигъо-хэр зыщеджэхэрэр. Ащ кызыкыжым, Джарымэ Аслъан зехищэгъэ опы-тнэ-производственнэ хъыз-мэтшӀапӀэу мэкъу-мэщым фэгъэзагъэм шылэжъагъ. 1978-рэ илъэсым хэкум чэтэхъо фабрикэхэр шы-гъэпсыгъэнхэмкӀэ дирек-циеу шызэхашагъэм ра-гъэблэгъагъ. Ащ фэдэ фаб-рики 9-у хэкум шагъэ-псыгъэхэм япроектхэр ихъухъэгъэнхэм, яшӀыни ахэлэжъагъ. Чэтэхъо объ-единениеу «Адыгейскэр» хэкум зыщызэхашэм, илъэс 19-рэ шылэжъагъ. Бэдзэр зэфышчытыкӀэхэм хэгъэгум захиушъомбгъоу зыригъэ-жъэгъэ уахътэм Адыгэ Республикэм мэкъу-мэ-щымкӀэ и Министерствэ промышленнэ шагъубзы-хъунымкӀэ гъэорышӀапӀэу кышчызылаухыгъэм пащэ фашыгъ, министрэм игуа-дзэу агъэнэфагъ. Пенсие

кӀогъу уахътэр къэблагъэ зэхъум, Мыекыопэ къэралыгъо технологическэ ин-ститутым чӀыгулэжыны шыкӀэхэмкӀэ ифакультет шыригъэджэнхъу кӀуагъэ. А лъэхъаным мэкъу-мэщ шӀэныгъэхэмкӀэ кандидат хъугъэ.

Набэкъо Заур ИофшӀа-кӀэ кыфыхыгъэх Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщ хъызмэтымкӀэ изаслужен-нэ ИофшӀацӀэр, Урысые Федерацием ыкӀи Адыге-им мэкъу-мэщымкӀэ ями-нистерствэхэм, Адыгеим и Къэралыгъо Совет — Ха-сэм ящытхъу тхыльхэр. Джащ фэдэу «Урысые Фе-дерацием апшӀэрэ сэнэ-хъат гъэсэныгъэмкӀэ Ио-фшӀа гъэшӀуагъ» зыфи-лорэр, Адыгеим и Пар-ламент итамыгъэу «Ха-бзэр. ПшӀэрылгыр. Цы-фыгъэр» зыфилорэр кы-ратыгъэх. «Муниципальнэ гъэпсыкӀэ зилэ Мамхыгъэ къоджэ псэупӀэм ицӀыф гъэшӀуагъ» зыфилорэ шчы-хъуцӀэр кырапэсыгъ.

Тызхэт лъэхъаным Мые-кыопэ къэралыгъо техно-логическэ университетым Набэкъо Заур шырегъа-джэх. Зыфэгъэзэгъэ Ио-фымкӀэ шӀэныгъэу илэхэм ахегъэхъо зэпыт.

Зэдытикъуаджэу Мам-хыгъэ ыцӀэ дахэкӀэ рязы-гъаӀохэрэм ясатыр хэт На-бэкъо Заур тыфэгъушӀо профессорыцӀэу кыфа-усыгъэм фэшӀ. Псауныгъэ пыгъэ илэу, дахэкӀэ игугъу ашӀэу, бэгъашӀэ хъунэу тыфэлъаӀо.

ЛӀЭХЪУСЭЖӀ
Хъаджэртбый.

ДИН ИОФЫГЪОХЭР

Къурмэным ехъулӀэу

Мы мазэм и 26-р Къурмэным иапэрэ маф. Ащ ехъулӀэу Тырку-ем шыпсэурэ быслъымэнхэм къа-угъоигъэ ахъшэм шыщэу сомэ миллионрэ мин 32-рэ Адыгеим къагъэхыгъ къурмэнышхъэ ращэ-фынэу. Ащ фэдэу афагъэхыгъ КъЩР-ми, КъБР-ми, нэмыкӀхэ-ми. Муфтиеу Емыж Нурбий кызырилуагъэмкӀэ, а ахъшэр рес-публикэм ыкӀи Краснодар краим ит псэупӀэхэм мыщ тетэу атыра-гощагъ: Мыекыуапэ — сомэ мини 167-рэ, Краснодар краим — мин 200 (ащ бэ псэупӀэу зынигъэ-сын фаер), Тэхъутэмыкыое рай-оныр — мини 100 (хъапсищ ащ епхыгъ), Теуцожь районыр — мин 70-рэ, Красногвардейскэ рай-оныр — мин 50, Шэуджэн ыкӀи Кошхъэблэ районхэр — мин 70-рэ зырыз, Успенскэ районым-рэ Ермэлхъаблэрэ — мин 45-рэ зырыз, АдыгэкӀалэ — мин 70-рэ, Апшеронскэ районымрэ Шытхъэ-лэ районымрэ мин 40 зырыз, ПсышӀопэ ыкӀи ТӀопсэ район-хэр — мин 60 зырыз.

— Къурмэным иапэрэ мафэ, нэмазым ыуж, рагъэжъэнышъ, — еӀо муфтиим, — мэфи 4-м кы-кӀоцӀ лыр агошчыт. ЯплӀэнэрэ мафэм тыгъэр къомыхъэзэ къур-

мэншыныр уухын фае, ау лыр зы-щыбгошчытм ащ фэдэ пӀэлъэ гъэнэфагъэ илӀэ. Сирием кыкӀы-жыгъэ унэгъуи 108-ри, а къэра-лыгъом шыщэу мыщ щеджэрэ нэбгырэ 46-рэ фэдиз хъухэрэри къурмэнышхъэм хэдгъэфэнхъу итхъухьагъ. Мыекыуапэ дэс тхъа-мыкӀэхъу унэгъуи 130-м, хъафи-зэхэм яобществэ, Хъакурынхъа-блэ дэт интернатым, сымэджэщ-хэм ащышхэм, нэжъ-Ӏужхъэр зы-щапыгъхэм илъэс къэс тфӀлъэкы-рэмкӀэ талъӀэсы.

Германием адыгъу исхэм со-мэ 62400-рэ Къурмэным ехъулӀэу кытфагъэхыгъ. Тхъаегъэпсэух, тыгу кыддӀэу тафэлъаӀо яшӀу-шлагъэ бэгъонэу. Тэ непэ тимура-дыр Алахьталэм сэдэкъӀэ кы-титыгъэр зэфагъэм тетэу, сомэ хэ-мызэу зылыӀэсыпхъэхэм анэд-гъэсыныр ары. Зыми ыгу хэдгъэ-кӀынэу тыфаеп, ау ӀэкӀыб къэрал-хэм арыс быслъымэнхэм ти-цыфхэр защымыгъушхэкӀэ, тэ тикӀалэхэр, мылӀку зилӀэхэр тӀэкӀу егушпысэхэм хъушт Къурмэныр пстэуми яхъакъэу зэрэщытым.

— Тыркуем джыри зы ӀэпыӀэ-гъу кыкӀыгъ, — еӀо муфтиим. — Илъэси 2 — 3-кӀэ узэкӀӀэбэжъы-мэ, дин ИофхэмкӀэ министрэу а

къэралыгъом илагъэм сельӀу-гъагъ цыфэу фыкьорэр зыщыб-гъэпскыжыны пӀэкӀышт ма-шинэу ежъхэм бэшлагъэу агъэфе-дэхэрэм афэдэ тцӀэфынымкӀэ Ӏэ-пыӀэгъу кытфэхъунхъу. Ар зы-тетшӀыхъагъэр къатыбэу зэтет унэхэм хъадэм ифӀо-фашӀэхэр ащыбгъэцӀкӀэнхэм кыныгъоу къапыкырэр ары. Непэ шыӀэны-гъэм амалэу кытырэр кыызфэд-гъэфедэн фае.

Муфтиим кызырилуагъэмкӀэ, ащ фэдэ машинэ бэмышӀэу ащэ-фыгъ ахъшэу Тыркуем кыра-рагъэхыгъэмкӀэ. Мы мафэхэм ар агъэхъазыры, ищыклагъэхэр ра-гъэуцох. Муфтиир машинитӀу зыкӀэлъӀуагъагъэр, ятӀонэрэри шӀэхъу ащэфын амал агъоты-ным ар шэгугъы. Ари яӀэ зы-хъукӀэ, къатыбэу зэтет унэхэр нахыбэу зыдэшыӀэ псэупӀэхэм ар аратышт.

— Санитарием лыплъэрэ къу-лыкъум зэзэгъыныгъэ дэтшӀы-нышъ, Тхъэм кыддигъэхъумэ, ащ фэдэ шыкӀэм тытехъэ тшӀоигъу. Нахъ макӀэрэ ар дгъэфедэнэу, гукӀэгъу кытфшӀыныу Алахьым телъӀу.

ЖАКӀЭМЫКЪО
Аминэт.

ЯИофшӀэн шӀуагъэ кызызэрихышчытм тегушчылагъэх

Поселкэу Тульскэм дэт кӀэлэцӀыкӀу ӀыгыпӀэу «Жемчужина» зыфилорэм джырэблагъэ шӀэныгъэ-практическэ конферен-цие шызэхашагъ.

Ащ хэлэжъагъэх АР-м гъэс-ныгъэмрэ шӀэныгъэмрэкӀэ и Ми-нистерствэ испециалист-упчӀэ-жъэгъу шхъалэу Вэрэкъо Хъурет, Тульскэ район администрацием ипащэ игуадзэу, гъэсэныгъэмкӀэ гъэорышӀапӀэм ипащэу Галина Храмовар, кӀэлэцӀыкӀу Ӏыгы-пӀэхэм япащэхэр, кӀэлэпӀухэр.

Районым ит кӀэлэцӀыкӀу Ӏыгы-пӀэхэр къэралыгъо шӀэхъаӀэхэм атэхъанхэм пае Иофыгъо зэфэ-шхъафхэр зэрэзэшӀуахыхэрэр Галина Храмовар ипэублэ гушы-Ӏэ кышчыхыгъэщыгъ. ЯИофшӀэн шӀуагъэ кызызэрихышчытм, са-бийхэм яшӀэныгъэхэм ахагъэхъо-

ным зэрэпылхэр ыкӀи кӀэлэпӀу-хэм екӀоллакӀэу къагъотыхэрэм зэхъокӀыныгъэхэр зэрафэхъугъэр кыӀуагъ.

Нэужым лъэныкыо зэфэшхъаф-хэмкӀэ сабийхэм Иоф зэрадашӀэрэ шыкӀэхэм кӀэлэпӀухэр къагъу-

шылагъэх, пшӀэрылгыр шхъалэхэр къагъэнэфагъэх. Районым ит кӀэлэцӀыкӀу ӀыгыпӀэ пӀпчэ Иоф-шӀэн зэрэзехищэрэр зэрагъэшпагъ ыкӀи анахъ дэгъухэр кыхагъэ-щыгъэх.

Леонид МЕРТЦ.

КӀэлэ Ӏэтахъом зыпилъэжъыгъ

Мыекыопэ районым ит поселкэу Краснооктябрьскэм шыщ кӀалэу илъэс 15 зыныбжыым зызэрэпилъэжы-гъэм фэгъэхыгъэ уплӀэкӀунхэр джырэ уахътэ ма-кӀох. Чъэпыогъум и 17-м, пчыхъэм, къакъыр ны-къошым ар шыкӀэшлагъэу ышӀынхъу кыыригъотагъ.

СледствиехэмкӀэ отделым ИофшӀэу Блэгъожь Заур кызырилуагъэмкӀэ, зыныбжы имыкыугъэм егъэзыгъэ хэлъэу ихъадэгъу къэсыгъэп, зыпи-

лэжъыгъэу ары пэшӀорыгъэ-шъэу зэрагъэунэфыгъэр.

— Мы хъугъэ-шлагъэм ушъ-хъагъу фэхъугъэм утегушчыӀэ-ныр джыри жьыӀо, — еӀо сле-

дователэу Блэгъожь Заур. — КӀалэр дэгъоу еджэщыгъ. Ятэ закъу нахъ мышӀэми ар зыпӀу-щыгъэр, зэфышчытыкӀэ дэгъу азыфагу илгыгъ.

Хъугъэ-шлагъэм епхыгъэу хыкум-медицинэ уплӀэкӀун-хэр, Иофхъэбзэ зэфэшхъафхэр зэхашагъэх. Ахэм къагъэлъэ-гъошт кӀэуххэм ялгытыгъэу зэфэхысыжъ ашӀышт. Непэ

къэралыгъом гумэкӀыгъо шхъа-Ӏэу кышчыуцухэрэм зэу ащыщ зыныбжы имыкыугъэхэм ежъ-ежъырэу хъадэгъур кызызэрэ-зыфахыжыырэр. Зэрэ Урысыеу пшӀтэмэ, илъэсым кыкӀоцӀ Ӏэ-тэхъо 1500-мэ заукыжыы, ар зышӀэнэу зыгу хэлгыгъэр фэди 3 — 4-кӀэ нахыб. Адыгеим ащ фэдэ хъугъэ-шӀэгъы 3 — 4 фэдиз илъэсым шагъэунэфы.

Ушхъагъоу афэхъухъу кы-хагъэщыхэрэр: унэгъо имы-къум илӀэ шыӀэкӀэ-псэукӀэр зэ-рэдэм, еджапӀэм шхъакӀо къазэрэщырахыгъэм зыныбжы имыкыугъэхэр къеуфэх, ежъ-ежъырэу хъадэгъур кызыфа-хыжыы. Джащ фэдэу, обще-ствэм чӀыплӀэ гъэнэфагъэ ша-мыубытэу кызызрашӀошӀырэр, ялэгъухэм агурылонхэ зэрамы-лӀэкырэр, нэмыкӀхэри тхъа-мыклагъоу къэхъухэрэм альа-псэх.

ЗЫЧІЭСЫХЭРЭ УНЭХЭР

Къазэрэклэупчлэхэрэм ялътыгъэх

Псауныгъэм ыуж цыфым ищылэныгъэклэ псэуэми анахъ шъхьалэу алытэ зычлэсышт унэ илэныр. Унэгъуашлэ ежъэхэрэм япчъагъэ мафэ къэс плэми хъунэу хэжъо. Мылтыкоу къаратыштым клэгушлэхъэ, ны (унэгъо) мылтыкур Урысыем зыщагъэнэфагъэм къыщыублагъэу сабыеу къафэхъухэрэм япчъагъи хэпшыклэу нахъыбэ хъугъэ. Джы тиурамхэм бзылфыгъэ лъэрымыхъхэр нахъыбэу зэралэпъэгъоштхэм унэгъуашлэ ежъагъэхэм япчъагъэ зэрэахъорэм гу лъыуегъатэ. А зэпстэур хэгъэгумклэ, обществэмклэ, лъэпкъхэмклэ нахъ дэгъу, ау зычлэсыштхэ унэхэр цыфхэм ягъэгъотыгъэнымклэ непэ хабзэм зэрехъэрэ лфогъыгъохэр екыухэу плытэн плъэкълыштэп. Типащхэм гушылэ дахэхэр къалох, ау нахъыбэмклэ жьым хэжъахъых. Щысэхэм уалъыхъужьынэу ищыклагъэп. Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным пчъагъэрэ къылуагъ унэ ипотека чыфэтыным ипроцентхэр къегъэлыхыгъэнэ фаеу. Урысыем иипотека агентствэ имылтыку инауэ щытыгъэмэ, Президентым игушылэхэр зы тхьакълумэм къыбгъэхъанхъыш, адрэм ибгъэкълыжъынхэ плъэкълыштыгъэ зыкълэи уимыгъэгумэкълэу, ауащ ыгъэфедэрэ мылтыкур зэрэпсауу къэралыгъом ибюджет къызэрэхэ-

кълэрэ къызыдэплъытэкълэ, хабзэм зэпхыклэ тэрэз зэрэхэмылтыр къыбгугрегъало.

Клэчлэ структурэкълэ алытэхэрэр хэбгъэкълыжъхэмэ, непэ хабзэм имылтыку пэлуигъахъэзэ зычлэсыштхэ унэхэр языгъэшлыр лъэныкъо гори илэжъэп плон плъэкълышт. Ащ емылтыгъэу, унэ псэолъэшлынымклэ бэдзэршыплэм унэе фирмэхэр дэхэкълэу иуцагъэх, ашлырэм хэжъо, ау ащ диштэу уасэхэм къакълычэрэп. Илъэс къэс энергетехъэхэм, псэолъапхъэхэм, нэмыклэхэу унэшыным халъхэхэрэм ауасэхэм зэрахъорэм имызакъоу, байхэм мыкощырэ мылтыкум нахъыбэу ахъщэ зэрэхалъхъэрэр еж псэолъэшл фирмэхэми къызыфагъэфедэзэ, нахъыбэ къызэралэжъыштым фэшл уасэхэр дэхэкълэу къызыщалэтыр шьолъырхэр Урысыем илэх.

Къэбарлтыгъэлэс агентствэ зэфэшхъафхэм къызэралэжъыштым фэшл уасэхэр дэхэкълэу нахъыбэ хъугъэх. Джы мыкощырэ мылтыкум ыпклэ зэрэхалъхъорэм ипсынклагъэкълэ Урысыем дунаим яплэнэрэ чыплэр щылыгъэу аналитикхэм агъэуэфыгъ. Уплэклунхэр ыкълэи зэфэхъысыжъхэр шлыгъэнхэм пылэ организациехэм зэралъытэрэмклэ, ащ лъапсэ фэхъурэр, ыпшыэкълэ

къызэрэщытлуагъэу, цыфхэм ямылтыку унэ псэолъэшлыным зэрэахъахъэрэр ары. Къызэрэштлошлырэмклэ, зычлэсыхэрэ унэхэм ауасэ къемылхыштытэу ыкълэи ащ нахъыбэу фэдэ къафыхыштытэу, яхъщэ ашломкълэдыным ар ишлыклэ анахъ дэгъоу алытэзэ, мылтыкушхо зэлузыгъэклагъэхэм ар бэдзэршыплэм къыщырагъэкълэ. Экспертхэм зэралъытэрэмклэ, тапэклэи мы лфогъу ащ тэу лъыклотэн хъумэ, щэрэбым фэдэу къызылэутын ыплэклышт ыкълэи экономикэм изы сектор шъхьалэ къеохыныш, ямылтыку къызыгъэнэжъыштытэу зылыгъэрэ инвесторхэри истыхъанхэ алытэкълышт.

Экономикэмклэ апшъэрэ еджаплэу Москва дэтым илофшылэхэм къызэралъытагъэмклэ, мы къалэм шыпхъэлум унэ зы квадратнэ метрэм доллар 4957-рэ шыриосагъ. Ионигъом ар доллар 5014-м нэсыгъ. Зы мээзэ закълэу уасэхэр хэпшыклэу дэклоягъэх.

Экспертхэм зэралъытэрэмклэ, уасэхэр монополие шлыклэм зэрэтхэмэрэ къолхъэ тын-лыхыным псэолъэшлыным чыплэ зэрэщырилэмрэ яегъэшхо къэкълэ. Монополием ыпкъ кыкълэу псэолъапхъэхэр, псэуалъэр коммуниациехэм япхыгъэнхэр псэолъэшлхэм лъаплэу къафэкълух. Арыш, ахэри унэ уасэхэм ахалыгъэжъынхэ фаеу мэ-

хъу. А зэпстэум ыпкъ кыкълэу унэ квадратнэ метрэм ыуасэ щэфаклом процентипшл фэдизклэ нахъыбэу къыфэкълэ.

«Global House Price Index» зыфилорэ организацием зэхигъэуцогъэ рейтингым къызэрэгъэлагъорэмклэ, унэ уасэхэм зэрахалъорэм ипсынклагъэкълэ дунаим аужырэ чыплэр щызылыгъэхэм ясатырэ Урысыер хэтыгъ. 2010-рэ илъэсым ияплэнэрэ мээзищ къышыублагъэу 2011-рэ илъэсым ияплэнэрэ мээзищ нэс зычлэсыхэрэ унэхэм ауасэхэр Урысыем проценти 9,3-у къыщылыхыгъагъэх. Джы ашлыгъэ рейтингым аужырэ чыплэхэр щалыгъых уасэхэр процент 14,4-у, процент 11,2-у ыкълэи проценти 10,3-у къазыщылыхыгъэх Ирландием, Венгрием ыкълэи Грецием. Уасэхэм зэрахалъорэмклэ апэрэ чыплэр ыубытыгъ процент 18-м нэсэу уасэхэр къызыщыдэклоегъэхэ Бразилием. Ащ къыкълэтыклэ Австриер ыкълэи апэришым иаужырэ чыплэ ылыгъ Тыркуем. Урысыер яплэнэрэ чыплэм щыт.

Кло, Москва благъэп, лэклыб хэгъэгухэри ащ нахъ чыжъэжъых. Тиресубликэ ыкълэи нахъ къытпэблэгъэ чыплэхэм мы лфогъу зэрэщыгъэпсыгъэрэ зэдгъашлэ тшлоигъоу статистикэмклэ комитетым илофшылэхэм зафэдгъэзагъ. Ахэм къалъагъэлэсыгъэ зэфэхъысыжъхэм къызэрагъэлъагъорэмклэ, ашлырэ унаклэхэм язы квадратнэ метрэ 2012-рэ илъэсым ияшэнэрэ мээзищ гурыт уасэу тиресубликэ щырылагъэр сомэ

30851-рэ. Ыпэрэ 2011-рэ илъэсым джащ фэдэ ипалъэ елътыгъэмэ, уасэхэр сомэ 1308-клэ нахъыбэ хъугъэх. Нафэу зэрэщытымклэ, тиресубликэ унэ псэолъэшлыныр нахъ игъэкълэтыгъэу зыщызэхъагъэхэр тикъэлэ шъхьалэу Мыекъуапэрэ Тэхъутэмыкъоэ районымрэ. Тэхъутэмыкъоэ районымклэ унэ псэолъэшлыныр нахъ инэу ащэкълэ поселкэхэу Яблоновскэмрэ Инэмрэ. Тыхъукъоми тшлэрэп, ау Мыекъуапэрэ щыпсэухэрэм унаклэхэр къэщэфыгъэнхэмклэ амалэу ялэр инэп ыкълэи унэ уасэр къыдэгъэкълэогъэным ахэр хэлэжъэнхэ алытэклэи пфэлэштэп.

Къызэралорэмклэ, тигъунэгъу Краснодар крайм инвестициехэр нахъыбэу шагъэфедэх ыкълэи ащ ишлуагъэкълэ унэшыныр нахъ игъэкълэтыгъэу щэкълэ. Статистикэм ипчъагъэу къэдгъотыгъэхэм къызэрагъэлъагъорэмклэ, 2012-рэ илъэсым иапэрэ мээзищ унэ зы квадратнэ метрэм игъэлсын псэолъэшлхэм сомэ 28584-у къафэкълэу щытыгъ. 2011-рэ илъэсым джащ фэдэ ипалъэ егъэшпагъэмэ, ар сомэ 388-клэ нахъ макълэ.

Зычлэсышт унэхэр къэщэфыгъэнхэмклэ федеральнэ бюджетым къыхэкълэрэ социальнэ тынхэр зифэшъуашэхэм ятыгъэнхэм фэшл кълэлытэнхэр шлыгъэнхэм пае, 2012-рэ илъэсым унэ квадратнэ метрэм уасэу илэмклэ шапхъэр ухэсыгъэным ехыплэгъэ унашъо Урысые Федерацием шьолъыр хэжъоныгъэхэмклэи Министерствэ къыдигъэкълыгъэм зэригъэнафэрэмклэ, Урысыем унэ зы квадратнэ метрэм гурыт уасэу щырилэр сомэ 32200-рэ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

КРАСНОДАР ПСЫЫГЪЫПІЭМРЭ ТИГУМЭКІХЭМРЭ

Краснодар псылгыпшлэм псыр раубытэнэу зырагъэжъагъэр къэкълорэгъэм илъэс 40 хъушт. А псэуалъэм лъэныкъуабэкълэ зэрарышхо тилъпкъ къыфыхыгъ. Псым чырагъэхъашт чыплэхэр агъэхъазырыхэ зэхъум темэнхэр, хъуплэхэр, псыхъохэр, хъуатэхэр, клэихэр аукебзыгъагъэх. Тхьэм къызэрэгъэкълыгъэу, ош зыхамылэгъэ мээ шлэгъуабэ раупкълыгъагъ. Чылэу луагъэкълыхэрэм япсэуалъэхэу луахыжъынэу игъо зыфимыфагъэхэр раутыхи, мэшэ итлыкълыгъэмэ арагъэогъагъэх. Лэжъэкълуплэхэу чыгу бэрэчэтхэр чырагъэхъагъэх, аужыпкъэм, унэгъо пчъагъэмэ ягупсэхэр къэхалъэмэ къачларагъэхыжъыхыи, зыдэкощыхэрэ чылэхэм якъэхалъэхэм ашагъэтлылжъыжъыгъэх.

Тятэжэ пашъэмэ яклэныжъхэу археологие саугъэт пшлы пчъагъэ, луашъхэмэ къэхэлъэжъыми, арагъэтлыгъагъэх, ау амышлэщтыгъэу псым къычлихи ыгъэкълэдыгъэм гъунэ илэп. Зэкълэмэ анахъ тхьамыклагъоу цыф мин пчъагъэхэмклэ хъугъагъэр агу зыхэтлэгъэ ячылэ гупсэхэр, яхэгъуашъхъэхэр зэрашлуагъэкълэдыгъэхэр ары. Адыгъэбалэ загъэкощыжъхэм апэрэ илъэс зэкълэтыклэ за-

улэм къыкълэу япсауныгъэ псынкълэу зэщыкълэуи, нэжэ-лужыбэ дунаим зэрехыжъыгъэр гукъэошхуагъ.

Илъэс къэс бжыхэмрэ кълэмафэмрэ псылгыпшлэм изэу псыр рагъахъош, гъэмафэрэ рагъэчъыжъы. Етлэ нэпкъхэр лъэшэу елъэсыхъэх. Нэпкъэм, бгышъхэмэ арилъэсэхырэ ятлэр ычлэ етлысэхы, клэй лъапэмэ аречъэкълыштыгъэ псыхъохэм яхалыгъуанхэр егъэсэх. Псычлэр чыплэбэмэ зэ-

ныжъы ащыхъугъ. Тэуыхъаблэрэ Пшыкълэуыкълэблэрэ янэпкъ члэгъэмэ аречъэкълыштыгъэхэ Мартэрэ Пклэшэрэ япсыныбэхэр сэипагъэх. Гъэ къэс, псыр зырагъэкълэ, псыхъуитлур клэй гузэгум щызэхэлъэдэжъыгъэу зы хьалыгъуанэ зэрэщыхахыгъэр кълэлагъэ.

Псыхъожъыехэу Пклэшэ, Мартэ, Шэндкыбэ етлэбэ къахъырэп. Шъхъэгъуашэ, Пшыщэ япсыпэмэ етлэкълэихэр бэу ащетлысэхыгъэх. Къушъхъэм

къырахыхыгъэ аужырэ илъэс-ильэситлум мы псыхъуитлум етлэбэ къахыгъ, Краснодар псылгыпшлэм зыщыхэлъэдэжъыхэрэ чыплэм япсыхъалыгъуанхэр сэипагъэх. Япсыхэм чъэныр зыщагъэуцурэ чыплалъэм етлэкълэи лужъухэр ычлэ илты хъугъэх. Мыгъи гъэрэклэи псыр зызэкълэагъаклом синэрылэгъу хъугъэ Ленинэхъаблэ зыдэщысыгъэм ихэгъуашъхъэщтыгъэ Клэтыкум Пшыщэ ипсыныбэ зэрэщысэгъагъэр, псыр зэхэчъыгъэ клэим зызэрэщыушъомбгъурэр.

Зэкълэми ашлэ аужырэ илъэс-ильэситлум Шъхъэгъуашэ лъэш дэуу къызэрэушлоркъыгъэр. Ипсышъхъэкълэ къыхэлъэдэрэ Тлоплэкъо Шоркъ къушъхъэм къецілнлэхэи, етлэпцлэу къыхъагъэм псыр лъэшэу къыгъэушлоркъыгъ. Шъхъэгъуашэ икълыхъагъэкълэ ипсыныбэ етлэкълэихэр шетлысэхыгъэх, ау а етлэпцлэу къыхъырэр нахъыбэу зыщетлысэхырэр, къызэрэ-тлуагъэу, Шъхъэгъуашэрэ Пшыщэрэ япсыпэхэр арых.

Мыекълэпэ ГЭС-м иканал ычлэ етлэ чыпллэу лужъухэр щызэтырихъагъэх. Псыр аубытыгъэу аукебзы. Шъхъэгъуашэ Шытхъэлэ ГЭС-м ипсыдэклэпэхэу тетхэм занэскълэ, исэмэ-гукълэ псыхъо хьалыгъуанэ хэкълыш, ипсыхэр Пшыщэ нэс

ехыхы. Мы псыри зэрэшлоркъэу Пшыщэ хэлъадэ. Шоркъыри ипсыпэ псылгыпшлэм щэкъаргъош, шлоуу къыхыгъэр етлысэхы.

Экологхэм зэрагъэуэфыгъэмклэ, Шъхъэгъуашэ къэзыгъэушлоркъырэ етлэпцлэу псыхъом къыхэцілнлэагъэр тонн миллионым къехъу. Ащ фэдиз етлэкълэи Адэмые, къутырэу Городскоим ыкълэи Ленинэхъаблэ зыдэщысыгъэм адэжъклэ псычлэм лужъоу щетлысэхы. Псыр рагъэкълыжъыгъэкълэи мы чыплалъэхэр лэжъэкълуплэ хъужьынхэ, мыхъужьынхэ? Псычлэр зыгушъкълэ, шьоф фыжъ нэклым фэдэу такыр-тактырэу зэгочы. Урысыбзэкълэ «лунный пейзаж» зыфалорэм фэдэу псэ зыпыт къыхэнэжъырэп.

Шъхъэгъуашэ ипсышъхъэ зэрауплэклэу гъэр тэшлэ, ау ащ имызакъоу, псыхъуитлумэ япсыпэхэр экологхэм, уахътэ тырамыгъашлэу, ауплэклэу чылопсым зэрарэу фэхъурэр агъэуэфыгъэмэ дэгъугъэ.

Уахътэ тэшлэ къэс, гукъао нахъ мышлэми, псылгыпшлэм зэрарэу къыхъырэм къыхэхэу, тигумэкълхэм къакълэчэрэп.

ТЭУ Аслъан.

Урысыем ижурналистхэм я Союз хэт.

Гъэтхасэхэм ялұхыжыны пхъэныри аухых

Кошхъэблэ районым губгъо Иофшлэнхэр щызэкIэлъэкIох

**ШТЫМЭ
Султан:**

«Тэри пэрытхэр тилэх»

Кошхъэблэ районыр блэкIыгъэ илъэсхэм лэжыгъэ зэфэшхъафхэр дэгъоу кызыщтэхэрэ районхэм ясатыр хэтэу кырыкIуагъ. Тызхэт илъэсым районым ичIыгулэжхэм узэращитхъун Иофшлэгъабэ ялэп. Бжыхъасэхэми гъэтхасэхэми гектар телытэу мыгъэ къарыхгъэмкIэ республикэм ирайон пэрытхэм ауж шIуклаеу къинагъэх. Сыда ащ анахъэу фзыщагъэхэр? Мы упчIэм джэуап кырыты тшIоигъоу зыфэдгъэзагъ район администрацием макъу-мэщымкIэ игъэлорышлэпIэ ипашэу Штымэ Султан.

— Ары, мы илъэсым тигъыхъэ ыкIи гъэтхасэ лэжыгъэхэм къарытхыгъэм зыкIи тигъэрээрэп, — еIо ащ. — Илъэс экIэлъыкIохэм лэжыгъэхэм къарыхыжыгъэмкIэ тирайон апэрэ чIыпIышым язымубытэу кыыхэкIыгъэп. Мыгъэ ащ фэдэ шыкIагъэм тыфзыхъагъэр механизаторхэу е техникэ зэфэшхъафэу тIэкIэлъыр имыкIуагъ, тичIыгулэжхэм лэжыгъэхэм ягъэбгъонкIэ ящыкIэгъэ амалхэр алэкIамыльхэкIэ арэп. Анахъэу зизэрар къэкIуагъэу тIыгъэрэр гъэрэкIо бжыхы мыгъатхи губгъо Иофшлэнхэр игъом зэшIохыгъэнхэм чIыопсым изытет лъэшэу пэрыохъу зэрэфэхъугъэр ары. ТилэжъэкIупIэхэм ащыщхэу псыхъохэу

Лабэрэ Щэхъураджэрэ апэблагъэхэм мымакIэу мыжъуа-кIэ зэрэхэлъым кыыхэкIэу чIыопсым изытет илъэс псаум чIыгулэжыным кыемыкIу зыхъукIэ, лэжыгъабэкIэ кыотэнхэу щытхэп. Джары гъэрэкIо бжыхъэ, кIымафэм, мыгъэрэ гъатхэм бэрэ ошх кызырешхыгъэм ыкIи зэрэчылагъэм зэрар зыкIытагъэшIыгъэр. ЕтIани кыдэпIыгъэн фае Фэдэ ыкIи Блащэпсынэ къоджэ псэупIэхэм кыушхъэлъэпэ чIыгухэу къафэгъэзагъэхэм лэжыгъэм нахъкIасэу ягъо зэрэщыхъуэрэми бэу къарыпхыным игугъапIэ кызырарыгъэрэ.

— Арэуштэу щытми, тичIы-

Штымэ Султан.

гулэжхэм зигъо Иофшлэнхэр ифэшъуашэм лыкIахъэу амыгъэцэкIагъэхэу, гъэтхасэхэм ялұхыжыныкIи, бжыхъасэхэм япхыныкIи армэугъэ кызыхагъэфагъэу сфэIощтэп, — игушыIэ лъэгъэкIуатэ Штымэ Султан. — Тыгъэгъазэр гектар мин 12,8-м ехъум къащыдгъэ-кIыгъ, ар игъом туыгуоижыгъэгъэ, гектар телытэу ащ кыитхыгъэр центнер 12-м тIэкIу ехъугъ, псэумкIи кыэтхыжыгъэр тонн мин 15-м лы-

кIэхъагъ. Тыгъэгъазэр анахыбэу зыщыIуахыжыгъэхэр Еджэркъое, Дмитриевскэ, Натырбые къоджэ псэупIэхэр арых, гектар мини 2-м ехъу зырыз ахэм ялагъ. Гектар телытэу центнер 16-м ехъу къащыхыжыгъ Игнатевскэ ыкIи Дмитриевскэ къоджэ псэупIэхэм, ахэр типэрытых. Лэжыгъэм пэлухъащт натрыф гектар мини 3,2-м фэдизэу тигубгъохэм арылгыгъэм иаужырэ гектархэр тызыхэт мафэхэм аугъоижыых. Натрыфым изы гектар районымкIэ центнер 30 фэдиз кыитхыгъ, псэумкIи туыгуоижыгъэр тонн мини 6-м ехъугъ. МыщкIи пэрытхэр тилэх. Блащэпсынэ къоджэ псэупIэм шыIуахыжыгъэ натрыф гектари 183-м изы гектар центнер 40 кырахи, районым апэрэ чIыпIэр шаубытыгъ. Мыгъэ натрыфыр анахыбэу зыщашIагъэр Вольненскэ къоджэ псэупIэр ары — гектар 881-рэ, ащ иаужырэ лэжыгъэхэр аугъоижыых.

— Бжыхъасэхэм япхыныкIэ районым сыд фэдэ Иофшлагъэха илэхэр?

— А лъэныкъомкIи мэфэ ошIухэу зэлыкIуагъэхэм механизаторхэм ашIагъэр ма-

кIэп, — еIо мэкъумэщ хызмэ-тымкIэ районым ипашэ. — Хъэр гектар 3250-м ащытпхыныгъэ дгъэнэфэгъагъэти, ар гъэцэкIагъэ хъугъэ. Хъэр анахыбэу зыщапхыгъэхэр ыкIи а Иофшлэныр апэу зыщаухыгъэхэр Натырбые, Игнатевскэ, Майскэ къоджэ псэупIэхэр арых. ТирайонкIэ анахъ мэханэ зилэр — бжыхъэ коцыр нахыбэу пхыгъэныр ыкIи гъэбгъогъэныр ары. ЗэритхыухъагъэмкIэ, мыбжыхъэ коцым гектар мин 14-м кыщымыкIэу едгъэубытыгъэ ары. Шэклогъум и 20-м ехъулIэу (а мафэр ары тызыщылагъэр) коц чылапхэр зэрагъэкIугъэр гектар мини 8-м хъазырэу лыкIэхъагъ. Анахыбэу коцыр зыщапхыны фэе къоджэ псэупIэхэр: Натырбыер — гектар 2190-рэ, Дмитриевскэр — гектар 1910-рэ, Блащэпсынэр — гектар 1880-рэ. Зы мэфэ ошIум районым коц чылапхэр зыщыхалхъэрэр гектар миным хъазырэу лыкIахъэ.

R.S. *ТелефонымкIэ макъэ кызырэтэгъэлугъэмкIэ, шэклогъум и 23-м ехъулIэу районым коцуу щапхыгъэр гектар мини 9-м кхэхъугъ.*

Аужырэ гектархэм чылапхъэр арагъэкIу

Механизаторэу Андрей Серебрянскэр.

Кошхъэблэ районым щыщ Игнатевскэ къоджэ псэупIэм игубгъоу бжыхъэ коцыр зыщапхырэм тэкIо. Мэз шъолъыр гъэкIыгъэхэмкIэ зтеуыгъэ губгъом бжыхъэ мэфэ ошIухэм уитыныр хъопсагъо. Мыщ щызэхэошIэ механизаторхэм Иофшлэн зэфэшхъафыбэ зэрэщызэшIуахыгъэр. Ащ ишыхъатых шIуцIэрымэр зытырихырэ жбогъэ хъасэхэу зепэлутхэр, тыгъэгъазэрэ нат-

рыфымрэ зытырахыжыгъэхэ хыпкхэу дискхэр е пхъэлэшхэр зыпышIэгъэ тракторхэу ахъащтхэм къажэхэрэр. Гъэбжэоу къэкIощт илъэсым къафыхыштым лъапсэ фэзышыхэрэ чылэпхъэутхэр зыщыплъэгъунхэ чIыпIэу губгъохэм ялэри макIэп.

Тыкызыщыуцугъэ чIыпIэм КамАЗ зэпышIагъэу коц чылапхэр ыкIи минеральнэ чIыгъэшIур къэзыщагъэу щытым

дэжь тракторэу «Джон Дир» зыфIоу сеялкэ шъуамбгъор зыпышIагъэр къэси, кыщызтеуцагъ. Ащ апэу къэкIолIэгъэ лым дэжь тылохъэш, тыкыздыкIыгъэми, лъэгъунэу тилэми ащытгъэгъуазэ. Ар мэкъумэщышIэ-фермер хызмэтшIаплэм ипашэу Хъаджырэкъо Аскэр.

— ШъуихызмэтшIаплэ лэжыгъэшIаплэ чIыгу гектар тхъапша кыфэгъэзагъэр?

— Мы тыздэщыIэ Игнатевскэ къоджэ псэупIэм гектар 300-м ехъу щытI, Вольненскэ къоджэ псэупIэми гектар 800-м ехъу кыщытфэгъэзагъ.

— Ащ фэдиз чIыгум сыд фэдэ лэжыгъа къащыжыугъэ-кIырэр?

— Джы тызэрыт губгъом хъэ гектари 100 щытпхыгъ, коцуу мыщ щытшIэщтыр гектар 200, аужырэ гектархэр непэ тэпхыжыых. Вольненскэ къоджэ псэупIэми коц гектар 200-м ехъу щытпхыгъ. Мэфэ зытIуагъэ пхъэныр тыухыныш, къэкIорэ илъэсым гъэтхасэхэр зыщытшIэщтхэ чIыгухэр кырсэбанэу къэлэтыгъэнхэм тыфэжэщт.

— Мы пхъэкIо агрегат тегъэпсыхъагъэу къэуцугъэр шыошъуия?

— Хъау, зэзэгъыныгъэу адэсшыгъэм тетэу квалэу Лабинскэ ар кытфыкIыгъ. Тэ тимеханизатор кIал Иоф эзыгъашIэрэр.

— Зы мэфэ Иофшлэгъум гектар тхъапшымэ чылапхъэр аригъэкIун ылъэкIыра?

— Гектар 80-м кыщымыкIэу зы мэфэ ошIум рыппхыны плъэкIышт.

— ЛъапIэу кышъуфыдэ-кIыба?

Мыщ фэдэ мэз шъолъыр гъэкIыгъэ дэхэхэу Кошхъэблэ районым игубгъохэм арытыр макIэп.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЛIэхъусэжъ Хъаджэртбый.

— Гъэстыныпхъэу Иоф зэришIэрэр тэ итэгъахъо, гектарэу ыпхырэм пэпч сомэ 300-м кыщымыкIэу ястынэу сязэгъыгъ. Дэгъу дэдэу Иофыр егъэцэкIэ, куугъэу илэн фаем лыкIахъэу чылапхэр чIыгум регъэкIу, зыщыпхъагъэм жбогъэ шхъащор зэшхъэзафэ щешIыжы, минеральнэ чIыгъэшIури хетакъо.

— Гъэтхасэхэр Iушъухыжыгъахъа?

— Натрыф гектари 120-м иугъоижыны гъунэм нэдгъэсыгъ, тыгъэгъэзэ гектари 130-р Iутхыжыгъ.

Гъэбжэу агъотынэу тафэ-лъялошъ, такыхэкIыжы.

ХЪУЩТ Щэбан.

Адыгэ художественнэ тхыбзэм ижъогъозехь

Адыгэ лъэпкъым итхэклошхоу Клератэ Тембот дунаим шы-зэльашлэ. Сэ къэралыгуабэмэ сачылагъ — Венгрием, Польшэм, Сирием, Тыркуем. Ахэм арыс адыгэхэр апэ къызкIэлупчIэхэрэр Клератэ Тембот ытхыгъэхэр ары. Ащ къегъэзлагъо нэмыкI къэралыгъомэ арыс адыгэхэм мы тхаклор дэгъоу зэралэрэр.

Сэри ащ лъытэныгъэшхо фэ-эшлэ. Ытхыгъэхэм сяджэным сезыщырп. Ары къэс кIэу зыгорэхэр къахэсэгъуатэ — адыгабзэ кIэ тхыгъэхэм, урысыбзэ кIэ зэдзэкIыжыгъэхэм. Мы илъэсыр тхэклошхом и Илъэсэу зэрагъэнэфагъэр игъо шыпкъэу сэлъытэ. Ащ тефэу илофшлагъэм икIэрыкIэу сяджэжыгъ — анахъэу бзэу зэрэ-

тхыгъэхэм сыналэ тезгъэтызэ, публицистическэ статъяу ытхыгъэмэ шIэныгъакIэхэр къахэсхыхэ сшIоигъоу сыпылтыгъ. Ахэр зэкIэ зызэфэсэхысыжым, дахэу, Iушыгъэу кыра-лолагъэм кIэ горэ къыхэзгъэхонэу къэлэмыр къэсштагъ. Ащ фэдэу ытхыгъэхэм икIэрыкIэу сызэраджэжыгъэм амал къыситыгъ зэфэхысыжы сшы-

нэу: Клератэ Тембот — тхэкло ин дэд, ащ Iофэу ышлагъэм лэныкъо зэфэшхыафыбэ иI. Ар философ, адыгэмэ ятарихъ куоу адрэ лъэпкъхэм ятарихъ епхыгъэу ешIэ, адыгабзэр (диалектхэри дыкIыгъоу, ытхыхэрэм ашигъэфедэнэу, къэбэртгэ-щэрджэс диалектхэри зэрахэтэу) IэкIэлъ; ащ фэдэуи урысыбзэри куоу къеубыты, нэмыкIы-

бзэмэ къахэкIыгъэ гушыIэхэри (урым, латин, арапыбзэхэм) афэкъулаеу егъэфедэх, Iофышхо зэфэшхыафхэри шIэIфэ ыгъэцэкIагъэх; шIэIфэ тхылхэр ытхы закъоштыгъэп, бэ зэри-дзэкIыгъ. Ахэм зэкIэмэ яджэ-щтыгъэ, зытхыгъэхэм ишIуагъэ аригъэкIыштыгъ, чэчи мафи ымыIоу, гъэпсэф имыIэу Iоф ышIэщтыгъ. Тхаклом, сэ зэрэс-шIошIырэмкIэ, зызшигъэпсэ-фыштыгъэр пцэжыышэ зыкло-кIэ ары. Ащ фэдэ зэфэхысыжы-хэр сзыгъэшIыгъэхэр итхылэу «У истоков нашего печатного слова» зыфиIорэм сызе-джэр ары. Мыш апэу тхаклом шыхегъэунэфыкIы: «Сэ адрэ адыгэ кIалэу силэгъухэм афэ-дэу Совет хабзэр къызыдахым ыуж, я 20 — 30-рэ илъэсхэм адэж, шIэныгъэ джыри икъоу сIагъэп, адрэ адыгэ кIалэмэ сафэдагъ, къысхафэщтыгъэ къыстемыфэу сшъхъэ сIэтэу, сишIэныгъэ хэзгъэхон, сиякыл зызгъэушъомбгъун зэрэфаер къызгурыIуагъэу. Ащ къыхэкIэу сшIэныгъэ зэрэхэзгъэхон фа-ер апэ изгъэшIыштыгъэ». Мы уахътэу тызыхэтэм ащкIэ Клератэ Тембот шысэ тепхыным-кIэ сшIэныгъэ дэгъугъа? А гъогу тэрэзым, гъогу баим тхэклошхор зыкIи текIыгъэп, зэ рассказхэр,

повестхэр, романхэр ытхы-щтыгъэ, адрэмэ атхыгъэхэри, еж ытхыгъэхэри зэридзэкIы-щтыгъэ, нэмыкI авторхэм яехэм яджэщтыгъэ, ащкIэ къыгъоты-гъэ хэукъоныгъэхэр зэрагъэтэ-рэзыжыгъэм лъыплъэщтыгъэ. Ахэр дэгъоу къышыгъэлъэгъуа-гъэ хуыгъэ гъэзэтэу «Советскэ Адыгейм» мы илъэсым чъэпы-огъум и 2-м къыхыгъэ статъяу «Тхаклом иобраз иписемэхэм къызэрашIыгъуагъэр» зыфи-Iорэм. Бэ авторым истилъкIэ культурэу хэлъыр къыгъэлъа-гъоу нэIуасэ узвышIырэр, иныб-джэгъухэм зэрадэгущыIэрэмкIэ Iэдэбыххо зэрэхэлъыр къыхэщы.

ЗэкIэ къэтIуагъэм зэфэхы-сыжы кIэкIэу фэпшIын плъэ-кIыштыр — Клератэ Тембот бзэ дахэу, Iушэу Iулым укы-тегушыIэн зыхыукIэ тхыл шъхыаф зэришыкIагъэр ары. Ащ къышыгъэлъэгъогъэн фэе бзитIумкIи жэбзэ дахэ Iулы-ным пае Iофышхо зэрэзыди-шIэжыгъэр. Ау зэрэщытзэ, ышIэрэр сыдигъуи ригъэкъу-щтыгъэп, ышIэрэр шIомэкIагъ. Лъэпкъэу къызхэкIыгъэм ижэ-бзэ зэгъэфэгъэ дахэ амалэу иIэ-хэр зэригъэшIэным шIэIфэ емы-зэщэу пылтыгъ. Ащ къыхэкIэу Клератэ Тембот шысэстехышIэу, тиупчIэжыгъоу тышIэIфэ къэт-хышIт, тэ къыткIэлъыкIорэ ныбжыкIэхэри ащ фэдэ ху-хэмэ тшIоигъу.

БЛЭГЪОЖЪ Зулъарин.
Филологие шIэныгъэхэм-кIэ доктор.

Сурэтым итхэр: (джабгъум-кIэ укыкIымэ) **ящэнэрэу шы-тыр тхэклошхоу Клератэ Тембот, бзэшIэныгъэмкIэ зIуIкIэшхом хэлэжыагъэхэм ахэт.**

ЦЫФЫМРЭ ГУКИЭГЪУМРЭ

Хыисэ ишIушIагъэмэ ахэхъо

Тигъунэгъу лIыжъ Iушым ылоштыгъэмэ ащыщэу бэкIае-хэр сшымыгъушIэжъхэу сыгу исыубытагъэх. Ахэм ащыщ шIушIэным фэгъэхыгъэхэри. «ШIу шIэным пае шIокI имы-Iэу убайнэу, ахъшабэ уиIэнэу щытэп», — ылоштыгъ ащ.

Мыш фэдэ сыгу къэкIыжы, тичыл зыщыхыгъэри. Чэуп-

чъэIум Iут пхъэнтIэкIум ныо шъхъэзакъоу тесым, сэлам ри-хи, кIэлэ ныбжыкIэр бгъодэ-тIысхыагъ. ЗэрэгъэгушыIагъэх. ТIэкIу тешIагъэу ныор къэт-хыаусыхагъ: «Я Алахъ, Бира-мыри къэблэгъагъ, къэхалъэм сыклонэу гъэрет сIэлп, лIыжъ гушэм икIэ изытети сшIэрэп».

— Гупсэф зэгъэгъот, нэнэж, ар зыгорэу хъун, — ыIуи кIалэр къэтэджыжыгъ. ЫшнахыкIэ гъусэ ышIи, ищыкIэгъэщхэр

ышIагъэх, а мэфэ дэдэм зышыхэр къэхалъэм кIуагъэх, къэбзэ-лъа-бзэу лIыжыым икIэ къаукъэбзыгъ.

Бирам пчэдыжыым машинэ псынIкэм зэшитIур исхэу ныом дэжъ Iухъэхэи, къырагъэтIыс-хыагъ, къэхалъэм ашагъ. Ныом ыльэгъугъэр ыгъэшIэгъуагъ, гушлом къыхэкIэу ынэпс къэ-кIуагъ.

Джыри шысэ. Тичылэ къэхэ-лъакIэ шашIынэу къоджэдэс-хэм рахъухы, чIыплэр къыха-

хыгъ. Ар Iэтыгъэу, чылэ гъу-нэм шылагъ. Апэрэ Iофэу шы-тыгъэр чIыплэу агъэнэфагъэр къахышъаныр арыгъэ. Цыф-хэм къахэкIырэ ахыщэмкIэ чэур къэшIыхыагъэ хуштыгъэп. Бастэ Хыисэ ар зызэхехым, чэум икIыхыагы, ишъомбгъуа-гы шапхъэ тыраригъэхыгъ, бэ тыримыгъашIэу къаригъэшIы-хыагъ. Чылэм дэххэм ар лъэшэу гуапэ къащыхыгъ.

Хыисэ иунэ ПсэйтIуку дэт, ау иунагъокIэ Яблоневскэм щэ-псэу. ПсэйтIукукIэ иунэ зытет урамым Натхэо Хыисэ ыцIэ ехы, етIэ гъогугъ, ошх къызе-щыхыкIэ урыкIон умылэкIэу псынжы хуштыгъэ. Джы Ба-

стэм иахъщэкIэ гъогу асфальт-кIэ аригъэпкIагъ, урамым тес-хэр ыгъэгъушIуагъэх.

Чылэ гузэгум къэхалъэу итыр IыгъэкI, теплъаджэ хуыгъагъэ. Чыгъхэм зэлъаубытыгъэу мээ цуным фэдагъ. Бастэ Хыисэ иакылы икIуачIи рихыилэ-хи а къэхалъэм игъэцкIэжыын фежыагъ. Чэум метрэ 76-рэ икIыхыагъ, метритIум лъыкIа-хъэу лъэгэщт. Къэхалъэм дэт чыгъхэр раупкIыгъэх, етIупщы-гъэу аукъэбзы.

ГукIэгъу зыхэлэ цыфхэм яшIушIагъэ кIодырп, ахэм язекIуакIэ нэмыкIхэм шысэ афэхъунэу тэгугъэ.

ХЪУШТ Шэбан.

ЛИТЕРАТУРНЭ ЗЭНЭКЪОКЪУ

«Бзэр — лъэпкъым ыльапс»

Чъэпыогъум и 11-м, Красно-гвардейскэ район гупчэм куль-турэм и Унэу дэтым IупкIэ еджэнымкIэ кIэлэеджакIохэм азыфагу зэнэкъокъу щызэхэ-цэгъагъ. Ар тхэклошхоу, лъэпкъ литературэм илъэпсэхэщэу, СССР-м и Къэралыгъо премие илауреатэу Клератэ Тембот Мыхъамэт ыкIор къызыху-гъэр илъэси 110-рэ зэрэхуыгъэм фэгъэхыгъагъ.

МэфэкIым къуаджэхэу Адэ-мые, Хъатикъуае, Джамбэчые, Улапэ къарыкIыгъэхэр хэлэ-жыагъэх. Ахэр адыгэ тхаклохэм япроизведениехэм ащыщ пы-

чыгъохэм адыгабзэкIэ къа-джагъэх.

Джырэ мафэхэу адыгабзэр нахъ хыбыIэ зыщыхыгъэм, тинидэлъфыбзэ ибаигъэ, идэ-хагъэ, икIэбзагъэ рыкIагъэ-тхъэу, о убзэкIэ къэпIоштым фэдэ нэмыкIыбзэкIэ къэпIон зэрэмылэкIыштыр агъэунэфы ашIоигъоу мы Iофтхыабзэр агъэхызырыгъ. Адыгэ усэхэм-кIэ, тхыгъэ пычыгъохэмкIэ, гъэпсыкIэ-шыкIэхэмкIэ бзэр сыдигъуи лъэпкъымкIэ лъапсэу зэрэщытыр ыкIи къызэрэнэ-жырэр къыхагъэщымэ ашIои-гуагъ; кIэлэеджакIохэм яадыга-

бзэ нахъ агъэчаныным, бзэр шIу арагъэлъэгъуным зэнэкъо-къур тегъэпсыхыгъагъ. IупкIэу, шIыкIашIоу, макъэр икъоу къызфагъэлорышIэу, къызаджэ-хэрэр къышIагъэлэсэу, IэпIэ-сэныгъэ ахэлэу къызэреджэхэ-рэм жюриим гъунэ лъыфыгъ. Хэтыгъэх ащ ублэпIэ классхэм-кIэ Красногвардейскэ еджэпIэ-гимназиуе N 1-м щезыгъаджэ-хэу Чэужъ Фатимэ, районым культурэмрэ киномеркIэ игъэло-рышIапIэ ипашэу В. Мирошни-ченкэр, методистэу А. Адзынэр ыкIи тхъамэтагъор шызезы-хыагъэу, АР-м гъэсэныгъэмкIэ

иIофышIэ гъэшIуагъэу, чIыплэ усаkIоу ШэкIо Абрек.

Зэнэкъокъум нэгъырэ 23-рэ хэлэжыагъ, ахэм адыгэ тхакло-хэм япроизведение 11 агъэфедэ-дагъ. Мы илъэсыр Клератэ Тембот и Илъэсэу зэрагъэнэ-фагъэр къыдалытэзэ, тхэкло-шхом итхыгъэхэм бэмэ зафа-гъэзагъ. Район зэнэкъокъум дэ-гъукIэ къыщыхахыгъэ IофышIэ купхэр ыкIи нэгъырэ гъэнэфа-гъэхэр шъолъыр зэнэкъокъоу АдыгэкIалэ щыкIоштым хэлэ-жыщтых.

Литературнэ мэфэкI-зэнэ-къокъум литературнэ ыкIи му-

зыкальнэ композициехэр, Клератэ Тембот ироманэу «**Насы-ным игъогу**» ыкIи Хъэдэгъэлэ Аскэр ипоэмэу «**Адыгэм ыпхъу**» шагъэфедэдагъэх.

КIэух зэфэхысыжыхэм къы-зэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, **а I-рэ чIыплэр** — А. Р. Асмановым, Хъатикъуае шыщым, (Т. Клерат, «Насыным игъогу») фа-гъэшIышагъ.

я II-р — М. Бысиджым ра-тыгъ, Джамбэчые шыщым,

я III-р — Р. ШыкIултырым, Улапэ шыщым ыхыгъ.

Район зэнэкъокъум хэлэжыа-гъэхэм зэкIэми щытху тхылхэр район администрацием ыкIи культурэмрэ киномерэ ягъэлоры-шIапIэ ацIэкIэ аратыгъ.

(**Тикорр.**).

НЫБЖЫКІЭ ЛЪЭОЯНЭХЭР

КІЭЛЭЦЫКІУХЭМРЭ СПОРТЫМРЭ

Ушур шІогъэшІэгъон

Адыгэкъалэ щыщэу илъэс 11 зыныбж Псылушъо Анисет Къоклпэм къыщэжъэгъэ традиционнэ ушум зыфегъасэ. Урысыем и Кубок икыдэхын фэгъэхьыгъэ зэлуклэгъухэм ятІонэрэ ащыхугъ. Урысые ыкІи республикэ зэнэкъокъухэм ахэлэжъагъ, медальхэмрэ кубокхэмрэ къыфагъэшъошагъэх.

— КІалэхэри, пшъашъэхэри тэгъасэх, — къытиІуагъ Адыгэ Республикэм традиционнэ ушумкІэ ифедерацие итхьаматэу Владимир Васильченкэм. — Лъэшэу тигуапэ Мыекьуапэ имызакъоу, Адыгеим ирайонхэм яныбжыкІэхэр ушум пыщагъэ зэрэхъухэрэр.

Адыгэ Республикэм испортсменкэ цІэрыІо хъунэу, гукІэ къыхихыгъэ сэнэхъатым зыфигъэсэнышъ, имурад къыдэхъунэу Псылушъо Анисет фэтэлэ.

Сурэтым итыр: **Псылушъо Анисет.**

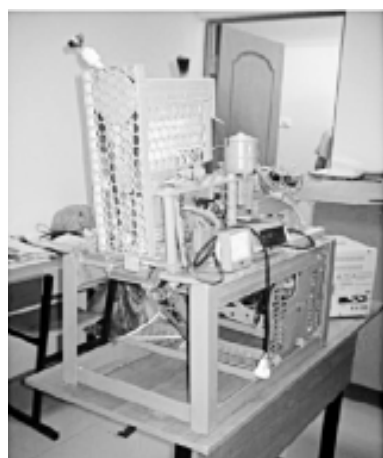
(Тикорр.).

УАХЪТЭМРЭ ІОФШІЭКІЭШІУМРЭ

СелиАс-2012-рэ

Къыблэ федеральнэ шъолъырым ианыхъ Іофтхъэбзэ инмэ ащыщэу, «СелиАс-2012»-рэ зыфиІорэр зэхэщэгъагъ. Форумым изы лъэныкъохэм ащыщыгъ «Пэрытныгъ» зыфиІорэр. Лъэпкхэм язэкъошныгъэ, техникэм фэгъэхьыгъэ гупшысакІэхэр, фэшъафхэри гъэшІэгъоных.

ІофшІагъэ къэзыгъэлабгъо, ишІэныгъэ зыушэты зышІоигъохэу илъэс 18-м щегъэжъагъэу 30-м нэс зыныбжъэу форумым къекІоллагъэхэм ащ фэдэ амалхэр ялагъэх. Форумыр зэрэкІуагъэр нахъ игъэкІоты-

гъэу сайтэу www.seli.ru зыфиІорэм ижъугъотэшт.

АмалышІу

Я XII-рэ Дунэе бизнес-Іофгъом къыдыхэлъытагъэу ныбжыкІэ инновационнэ зэІукІэ Ростов щызэхашагъ. Мыекьопэ къэралыгъо технологическэ университетым иколледж истудентхэу Василий Башкатовымрэ Андрюс Юцайтисрэ Адыгеим ыцІкІэ зэхэхэм хэлэжъагъэх.

Іофтхъабзэм мэхъэнэ шъхьаІэу илагъэр ныбжыкІэхэр кІэм лыхъухъэзэ ашІыгъэхэр къагъэлъэгъон амал ятыгъэныр ары. НыбжыкІэхэмкІэ ащ ихэлэжъэн мэхъанэшхо иІ, сыда пІомэ ар нэІосакІэхэм, гупшысакІэхэм, егъэджэнхэм егъэжъэпІэшІу афэхъу.

(Тикорр.).

ТИГУМЭКІХЭР

Шъуегупшыс, ны хъушътхэр

Цыфыр къэхъугъ! Иапэрэ гъэшІэ такыкхэр щыІэныгъэм зэрэщыригъэжъагъэхэр игъымэкъэ жъынчкІэ къагурегъало. Дунаеу къызыщыхъугъэм игъэпсыкІи, уахътэм изэкІэлъыкІуакІи зи ахишыкІырэп. КъышІэ-рэп ыпэ илъ гъогоу Тхъэм къыфыхихыгъэр зыфэдэр.

Ны хъугъэм ыгу ихыкІырэр зэбгъэпшэщтыр умышІэу олгыхъо. Алахъталэм ианыхъ тын лъапІэу щыІэныгъэр зыбгъэгу къыщыблэгъэ цыкІум итеплэзакъо ным ыгу егъэлъэпэрапэ, гъунэ зымыІэ шІульгъур къыфегъэушъы, ыпсэ пэтыфэ къин

пстэуми ар зэрашиухъумэшт кІуачІэр къыхелъхъэ.

Ау бэрэ къыхэкІы зыгу къитеонэу ежъэгъахэм игъашІэ жъалымыгъэкІэ зэпаутэу. Урысыер зэрэщытэу пштэмэ, илъэс къэс сабыІ миллиони 8-м дунэе нэфыр алъэгъун амал

ЛЪЭПКЪ ИСКУССТВЭР — ТИБАЙНЫГЪ

Орэдыр бзэм фагъэлажъэ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние иэстрадэ купэу «Ошъу-тенэр» Темыр Кавказым, Къыблэ шъолъырым ащызэлъашІэ, фестивалхэм щытхъуцІэхэр къащыдихыгъэх. Художественнэ пащэу, Адыгеим искусствэхэмкІэ изаслуженнэ ІофшІэшхоу, композиторэу Хъэклэко Алы орэдыІо ныбжыкІэхэм яшІэныгъэ зэрэхагъэхъощтым лъэплъэ.

— Тызыгъэсэгъэ кІэлэегъаджэми лъэшэу тыфэраз, — къаІуатэ орэдыІохэу Даутэ Сусанэрэ Жъакъшэкьулэ Маринэрэ. — Адыгэ Республикэм инарднэ артисткэу Нэхэе Тэмарэ тыригъэджагъ, щысэ тетэхы.

Хъут Рустам лъэпкэ шІэжыым фэгъэхьыгъэ орэдэу А. Хъэклэком ыусыгъэмэ ащыщхэр къеІох. Искусствэм хэщагъэ зэрэхъугъэм фэшІ кІэгъожьырэп. Жъакъшэкьулэ Марини, Даутэ Сусани мэкъэ ІэтыгъэкІэ орэд-

хэр къыхадзэх. Тхьабысымэ Умарэ, Натхъо Джанхъот, Гъонэжыкыо Аскэр, нэмыкІ композитормэ яорэдхэр агъэжъынчых. Артист ныбжыкІэхэр Адыгэ Республикэм имэфэкІ зэхэхъэхэм ахэлажъэх, адыгабзэкІэ орэдхэр къалохъэзэ лъэпкыым иныдэльфыбзэ изэгъэшІэнрэ игъэфедэнрэ ялахышІу хашІыхъэ.

— Адыгэ Республикэм инарднэ артистэу, композиторэу

Андэрэкъо Чеслав адыгэ орэдэу ыусыгъэр джырэблагъэ къыситыгъ, — къытфегъуатэ Жъакъшэкьулэ Маринэ. — Искусствэр зикІасэмэ ар шІэхэу зэхызгъэхышът.

Орэдым тамэ езытырэ ныбжыкІэхэм лъэпкэ гупшысэр щыІэныгъэм щыпхырашъы.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтым итхэр: **Жъакъшэкьулэ Марин, Хъут Рустам, Даутэ Сусан.**

ЕПЛЪЫКІЭХЭР

Ахъщэ чІыфэ пштэмэ, отыжъышъуа?

ЧыпІэ къин имыфэрэ цыф щыІэп. Ахъщэ чІыфэ зыщыкІагъэу къытхэкІырэр макІэп. УлъэІоныр псынклэгъоп, ари къыдэплъытэзэ хэкІыпІэ улъыхъу зыхъукІэ, хэта узыщыгугъышътыр, зызфэбгъэзэщтыр? Чыфэ зытырэм иахъщэ къыригъэгъэзэжъыным пае гугъапІэу иІэр, чыфэр умытыжъымы хъунэу зылъэ-тэхэрэм еплъыкІэу афырІэр зэдгъашІэ тшІоигъоу нэбгырэ зауІэмэ гушыІэгъу тафэхъугъ.

арагъэгъотырэр. Ар зэкІэмэ анахъ хэукъоныхъэшхоу бзылфыгъэмэ ашІырэмэ ащыщ. Ащ фэдэ лъэбэкъу зыдзырэр Тхъэми, щыІэныгъэми апэшІуекІо. Шъыпкъэ, цыфыр къиныгъо Іаджми апхырэкІы. ГукІэ ымыштэу, ау егъэзыгъэкІэ бэмэ яуцолІэнэу макІэп къызэрэхэкІырэр. ЩыІэныгъэр шъхъадж зэрифедэу ыгъэпсын ылъэкІырэр, къин пстэури цыфым иушэтыпІэу Тхъэм къыфыкыуегъэкІы. Ау сабыим щыІэныгъэ ептыным нахъ насыпыгъэ щыІа?

(Тикорр.).

Дзыбэ Альбек, илъэс 27-рэ ыныбж:

— Непэ ахъщэ чІыфэр къыз-дипхынэу щыІэр макІэп. Цыфыр зылъаІокІэ, чыпІэ къин ифэгъэн фае, ащ зи мыхъун хэс-лъагъорэр. Ау чыфэ къаІыпхыгъэмэ, игъом яптыжъын фаеу сэлъытэ. Ащ нахъи нахышІу чыфэ умыштэу, амалэу уиІэм елъытыгъэу ущыІэ-шъумэ.

МЭРЭТЫКЪО Зарем, илъэс 23-рэ ыныбж:

— Устудент зыхъукІэ, ахъщэр къыздикІырэр икъоу къыбгурыІорэр, псынклэу пІэкІэ-кІы. Ау о къэбгъахъэ хъумэ, нахъ уфэсакы (мэщхы). Неуш узэрыфэщт чыпІэр пшІэрэр. Непэ уадэІэпыІэмэ, яшІуагъэ къыуагъэкІыжышът. Чыфэ ястыгъэу, къысамытыжыгъэуи къыхэкІыгъ, ау адыгэмэ

«шІу шІи, псым хадз» аІо. Соми 100 яптыгъэу, къыуамытыжыгъэмэ, зыщыбгъэгъушъми хъунэу сэлъытэ, ау сомэ 500-м ехъу хъумэ, сияхъщэ сылъэп-лъэжы, сІэкІэкІыгъэр нахъ зы-дэсэшІэжы.

КОБЛ Елен, илъэс 31-рэ ыныбж:

— Цыфэу гузажъорэм ІэпыІэгъу узыфэхъукІэ, гуахъо хэ-огъуатэ. Цыфмэ язэфыщыты-кІэ ззыпхырэмэ ар зэу ащы-щэу сэлъытэ. КъыолгъэІурэм ахъщэм къыригъэгъэзэжъыныу зыщымыгугъыжырэмэ, сыда къызыкІыІолъІушътыр? Ау цы-фэу тэрэзэу симышІэрэр къы-сэлъэІумэ, ахъщэр естыщт-есымытышътым сегупшысэщт. Цыфым шІу фапшІэу пІоу ІэпыІэгъу уфэхъу, ау ежъым ышІэзэ ахъщэ нэпцІхэр къы-зыуитыжыкІэ узэгупшысэщтри пшІэрэр. Ащ ыуж зымылэжъэ цыфхэм цыхъэ афэпшІыжы-рэп. Сэри ащ фэдэ къысашІэу къыхэкІыгъ.

ДЖЫГУНЭ Джульетт, илъэс 22-рэ ыныбж:

— Цыфым ищыІэныгъэ ахъщэм мэхъанэшхо щыриІ. Уасэу непэ щыІэмрэ лэжъап-кІэу цыфхэм къагъахъэрэмрэ лъэшэу зэтэкІых. Мафэ къэс кІэ горэ къежъэ, ахэм яхъуап-сэх. Ащ къыхэкІэу ахъщэ чыфэ кІэлъэІун фае мэхъух, банк-хэм макІох. Непэ зы ІофшІапІэ уІукІэ унагъо пфэмыІыгъынэу сэ къысшІошІы.

ЕплъыкІэу щыІэхэр зэфэ-шъхьафых. Ау нафэр зы — къаІыпхыгъэр умыгъэгужъоу сыдигъокІи яптыжъэм нахы-шІу. Цыфэу ІэпыІэгъу къып-фэхъугъэм тхьагъэпцІыгъэ хэ-мылгъэу удзекІожъын фае.

ШХОНЧЫБЭШІЭ Рузан.

ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМКІЭ

ГукъэкІыжъыр жъы хъурэп

Санкт-Петербург къэралыгъо консерваториу Н. А. Римский-Корсаковым ыцІэ зыхьырэр илъэси 150-рэ хъугъэ. ЕджапІэр къэзыухыгъэхэр зэхахъэм кырагъэблагъэхи, ягукъэкІыжъхэр къарагъэлоагъэх, искусствэм ныбжьыкІэхэр нахьылоу фэгъэсэгъэнхэм фэшІ цыфцІэрылохэр яшІэныгъэхэмкІэ зэхъо-жыгъэх. Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгэ Республикэм инаро-днэ артистэу, композиторэу Андзэрэкъо Чеслав зэхахъэм хэлэжъагъ.

— Сызыдеджагъэу, синэІуасэу сызыІукагъэр нэбгырэ пшІы пчъагъэ мэху, — игушысэхэм ташегъэгъуазэ Андзэрэкъо Чеслав.

— Узыдеджагъэхэр псынкіу къэлшІэжыгъэха, ори укыашІэжыгъа?

Ч. Андзэрэкъор мэхы. — Маринскэ театрэм иопернэ орэдылоу Константин Плужниковым, орэдылохэр зыщагъасэхэрэ факультетым идеканэу Сергей Рязанцевым, нэмыкІхэм салуклагъ. Рязанцевымрэ сэрырэ тызэгъусэу оперэмкІэ студием Іоф шызедатшІэщтыгъ. ТызызІокІэм псынкіу тыкызэршІэжыгъ. СшыгъупшІэжыгъагъэхэри къа-хкІыгъэх.

— Консерваториер уищІэныгъэ кызырэхэнагъэр кыталоба.

— 1969-рэ илъэсым консерваториер къэ-сылухыгъ. Краснодар краим, Къэбэртэе-Бэлъ-кыарым, Сыбыр къарыкІыгъэхэр зэхахъэм шыслэгъугъэх. ОшІа, нахьыпэкІэ лъэпкъэу

тызышыщыр къафэтІотэныр къедгъэкІуштыгъэп. Зэш-зэшыхъухэм афэдэу тызэфы-щтыгъ. КІэлэгъаджэхэу Ілья Мусиныр, Евгений Ольховскэр, нэмыкІхэри егъашІи сшыгъупшІэжыщтхэп. Евгений Ольховскэр дунаим шыцІэрыло артистэу Федор Шала-пиным игъусэу концертхэм ахэлажэщтыгъ, орэд кызыдалоштыгъ. Консерваториер еджэ-пІэ кыодыеу тІытэщтыгъэп — шыІэныгъэм тыхищагъ.

— Чеслав, дунаим шызэлъашІэрэ Темыркъэнэ Юрэ узэрэІукагъэр тэшІэ.

— Къэбэртэе-Бэлъкыарым ар кышыщыгъ. Тызэныбджэгъу. КысыпгъокІи, зэхахъэм сы-ригъэблэгъагъ. Сильфыгъэхэу Марзиетрэ Долэтрэ сигъусагъэх. ТызэрихъэІагъэр, гу-

фэбэныгъэ хэлэу кытфІоІагъэхэр тэрыкІэ зымыуасэ шыІэп. Юрэ бэ кызыкІэупчІа-гъэр, адыгэ музыкальнэ искусствэм ихэхъо-ныгъэхэм агъэгущІо. ТелефонкІэ тызэрэзэ-фытеорэм фэшъхъафэу, тызэрэзэІукагъэм гушъхъэлэжъ кІуачІэ кытитыгъ.

— Орэд кышыщІуагъэба, умакъэ къашІэжыгъа?

— Ащ фэдэ зэхахъэм ухэлажэу орэд къэ-мыІон плъэкІыштыи сшІэрэп. Ленинград хэкум шыпсэурэ тилъэпкъэгъухэу Адыгэ Хасэм хэтхэм Темыркъэнэ Юрэ зэралукІэ-рэм, зэхэхъэ гъэшІэгъонэу зэхэщэхэрэм, фэ-шъхъаф хъугъэ-шІагъэмэ адыгэхэр зэрэзэ-фащэхэрэм татэгущІагъ, тиорэдхэр зэхэд-гэхыгъэх. Адыгем шыпсэурэ лъэпкъмэ, ти-республикэ ипашэмэ сэлам фэбэ ясхыжы-нэу Темыркъэнэ Юрэ, консерваториер иІэ-шъхъэтетхэр кысэлъэІугъэх.

— Зэхахъэм узэрэхэлэжыгъэм угу-кІэ сыда анахъэу узфищагъэр?

— УиупчІэ иджэуап Темыркъэнэ Юрэ игушыІэхэмкІэ къестыжы сшІоигъу. «Ти-лъэпкъ итэкъухъагъэу дунаим зэрэщы-псэурэм кыхэкІэу тыткъаусыхэу тыщысы хъухэщтэп, — кыІуагъ Ю. Темырка-нэм. — ЛъэкІ тимыІэу тызэплъыжыныр къызгъэкІухэрэп. Адыгэмэ ялгъэпкъ искусствэ дунаим лъагъу зыщІэтыгъ. ТапэкІэ тызэрэ-лгъыкІотэщтым тегушысэ зыхъукІэ, ти-лъэпкъ изэкъотныгъэ хэпшІыкІэу мэпыгъэ. ОрэдыкІэхэр сыусыщтых, искусствэм сы-флэжэщт.

Сурэтым итхэр: Темыркъэнэ Юрэ Андзэрэкъо Чеславрэ.

ИСКУССТВЭМРЭ ПІУНЫГЪЭМРЭ

Моцарт иорэдышъомэ уапІу

Австрием кышыщыгъэ композитор цІэрылоу Моцарт ыусыгъэ мэкъамэхэм афэгъэхыгъэ пчы-хъээзэхэхэу Хъакъуй Заремэ республикэ филар-монием шызэрищагъэр имэхъанэкІэ шэпхъэ лъа-гэмэ адештэ. Музыкэм цыфыр зэрипІурэр, шыІэныгъэм зэрэхищэрэр артистхэм ІупкІэу къа-гъэлэгъуагъ.

Моцарт икІэлэцІыкІугъом кышыщыблагъэу музыкэм зэрэпылгыгъэр, иІофшІагъэ цыфмэ зэрашымыгъупшэр концертным ирежиссерэу

Хъакъуй Заремэ щысэ гъэ-шІэгъонхэмкІэ кыІотагъ.

Артистхэу А. Хусниро-вым, С. Митус, О. Мамакян, С. Пособиловым, нэмыкІхэ-

ми музыкальнэ Іэмэ-псымэ-хэр искусствэм ыбзэкІэ «къа-гъэгущылагъэх». С. Митус скрипкэмкІэ ыгъэжынычырэ мэкъамэхэр гум екІух. С. По-собиловри, фэшъхъаф арти-стхэри ащ фэдэх. Фортепиано-нэмкІэ къадежыгъуэ арти-сткэ ныбжьыкІэу Щэрдж Бэ-лэ иІэпІэсэныгъэкІэ пчы-хъээзэхэхэр кыгъэдэхагъ. Мамгъэт Ленэ классикэм хэ-хъэгъэ произведенийхэр кы-Іуагъэх.

Концертным хэлэжыгъэ артистхэм ащыщхэр.

ВОЛЕЙБОЛ. УРЫСИЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ, КУПЭУ «Б»-р

Бысымыр ешІапІэми шыбысым

«Газпром-Ставрополь» Георгиевск — «Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — 3:0. Чъэпыогъум и 20-м Георгиевскэ шызэдешлагъэх. «Газпром-Ставрополь» — «Динамо-МГТУ» — 3:0. Чъэпыогъум и 21-м Георгиевскэ шызэІукагъэх.

Мыекъуапэ иволейбол командэу «Динамо-МГТУ»-м итренер шъхъаІэу Павел

Зборовскэм тызэрэщигъэ-гъозагъэу, бысымхэр дэгъоу ешІагъэх. ЗэІукІэгъур Адыге-

им испортсменмэ къахъынэу амал ялагъэп. Георгиевскэ икомандэ анахъ лъэшхэр зы-хэт купэу «А»-м хэхъанэу зегъэхъазыры.

«Динамо-МГТУ»-р чъэпы-огъум и 27 — 28-м Мыекъуа-пэ щешІэщт. Махачкала иво-лейбол командэу «Дагъыста-ныр» тикъалэ кыригъэблэгъагъ.

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЫР

ТекІоныгъэкІэ ыубли, зыр...

«Эльбрус» Щэрджэскъал — «Дина-мо-МГТУ» — 69:83 (19:13, 10:23, 18:27, 22:20).

Чъэпыогъум и 15-м Ессентуки шы-зэдешлагъэх.

«Динамо-МГТУ»: Тусиков — 14, Га-пошин — 16, Иванов — 7, Степа-нов — 25, Хъакъун — 7, Чураев, Зеленский — 3, Хмара — 11, Блэ-гъож, Севостьянов, Лавриненко, Воротников.

Урысыем баскетболымкІэ изэнэкъокъу хэлэжэрэ командэхэу апшъэрэ купым хэт-хэм 2012 — 2013-рэ илъэс ешІэгъур аублагъ. «Динамо-МГТУ»-м апэрэ зэІукІэгъум текІоныгъэр кышыдихыгъ. Тикомандэ Алексей Вагнер, Тыу Георгий, Сергей Сине-льниковыр, Андрей Долгополовыр хэкІыжыгъэх. Сергей Воротниковым «Ди-намо-МГТУ»-м кыгъэзэжыгъ, кІэу аш-тагъэхэри щешІэх.

ЯтІонэрэ зэІукІэгъур

«Эльбрус» — «Динамо-МГТУ» — 85:67 (19:23, 20:14, 18:15, 28:15). Чъэпыогъум и 16-м зэдешлагъэх. «Динамо-МГТУ»: Тусиков — 7, Га-пошин — 6, Иванов — 6, Степа-нов — 16, Хъакъун — 6, Чураев — 1, Зеленский — 2, Хмара — 13, Блэгъож — 2, Севостьянов — 2, Лавриненко — 2, Воротников — 4.

Чъэпыогъум и 25 — 26-м «Динамо-МГТУ»-р «Динамо» Ставрополь тІогъого-гъо дешІэщт, зэІукІэгъухэр тикъалэ шы-кІоштых.

НэкІубгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЬ Нурбий.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ
Республикэм лъэпкъ
ІофхэмкІэ, ІэкІыб
къэралхэм
ащыпсэурэ
тилъэпкъэгъухэм
адырІэ
зэпхыныгъэхэмкІэ
ыкІи къэбар
жъугъэм
иамалхэмкІэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шъхъаІэр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шъхъаІэм
иапэрэ гуадзэр
МЭЩІЛЭКЪО
Саид

ПшъэдэкІыжъ
зыхьырэ
секретары

ЖАКІЭМЫКЪО
Аминэт

Редакциер
зыхъыІэр:
385000,
к. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъаІэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкІыжъ зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ІофхэмкІэ,
телерадиокъэтын-
хэмкІэ ыкІи зэІы-
ІэсыкІэ амалхэмкІэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпІэ гъэІоры-
шІапІ, зэраушыхъа-
тыгъэ номеры
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
к. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4168
Индексхэр
52161
52162
Зак. 3169

Хэутыным
узщыкІэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00